

Серафімов Віталій Віталійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри морського та митного права, кандидат юридичних наук,

доцент

ДЕРЖАВНА МОРСЬКА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: НА ШЛЯХУ ДО ООНОВЛЕННЯ

Визначення, загальні засади, принципи реалізації, мета та завдання державної морської політики України, а також шляхи розв'язання останніх визначені Морською доктриною України на період до 2035 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307 [1] (далі – Доктрина). Цей програмний документ, що прийнятий майже дев'ять років тому, відповідав реаліям свого часу і був схвально сприйнятий фахівцями як перший масштабний акт, що визначив основні вектори розвитку України як морської держави.

Відповідно до положень Доктрини, державна морська політика – це система врегульованих зовнішніх та внутрішніх суспільних відносин, що виникають у процесі провадження морської діяльності, реалізації національних інтересів України у цій сфері. Метою державної морської політики є визначення інтересів України у зовнішній та внутрішній політиці в Азовському і Чорному морях, Керченській протоці та інших районах Світового океану, визначення принципів, завдань, шляхів і способів реалізації державної морської політики. Саме ці, морські, інтереси України зазнають сьогодні найвагомішої трансформації з часів проголошення незалежності у 1991 році. Зважаючи на важливість морського напрямку державної політики України та його визнання складовою державної політики у сфері національної безпеки, необхідність оновлення Доктрини була визнана у Рішенні Ради національної безпеки і

оборони України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України» [2]. Але, незважаючи на встановлений тримісячний термін для затвердження нової редакції Доктрини, станом на початок 2018 року вона не оновлена, не враховує вимог Угоди про асоціацію України та ЄС і потребує погодження з іншими програмними документами (2015 року: Стратегією національної безпеки України, Воєнною доктриною; 2013 – Стратегією розвитку морських портів України до 2038 р.). Зазначене обумовило подання депутатського запиту народного депутата України С. В. Ківалова на ім'я Прем'єр-міністра України з наголосом на важливість цього документа в масштабах держави і зазначенням про те, що нова редакція Доктрини повинна бути затверджена в найкоротші терміни та з урахуванням успішної практики провідних морських держав світу [3].

Дійсно, сьогодні з особливою гостротою ставить питання про оновлення як теоретичного базису державної морської політики та правових засад її здійснення, так і практики, методів та засобів її втілення у повсякденне життя. Події останніх чотирьох років суспільного та політичного життя Української держави суттєво змінили акценти внутрішньої та зовнішньої політики, зробили першорядними проблеми повернення суходільних та морських територій, здійснення прав України як прибережної держави у виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі, загострили проблеми оновлення флоту, зокрема військово-морських сил, і з особливою актуальністю поставили на порядок денний забезпечення свободи користування Керченською протокою і розмежування в Азовському морі. Як наслідок, потребує удосконалення та відпрацювання організаційно-правовий механізм захисту інтересів України у морських просторах, що перебувають як під дією, так і поза межами дії її суверенітету; закріплення можливості користування Керченською протокою (Керч-Єнікальським каналом) для суден, що прямують до українських азовських морських портів; налагодження

відповідної охорони морських інфраструктурних об'єктів тощо. Ці та деякі інші проблеми морської галузі України (що існують чи не впродовж всієї сучасної історії її незалежності!) сьогодні, як ніколи раніше, зазнають підвищеної уваги, потребують негайного вирішення та є основними у сучасній державній морській політиці України.

Слід враховувати також, що акваторія Чорного моря має стратегічне значення не лише для України, а й для всієї Європи, оскільки є центральною морською акваторією континенту, а Одеса – найближчим до географічного центру Європи портовим містом. З огляду на це варто приділяти особливу увагу також збереженню навколишнього середовища, зокрема боротьбі із забрудненням морської акваторії і екологічній охороні річок, води яких впадають у Чорне море, та прибережної території, адже екологічний стан Чорноморського регіону впливає на загальноєвропейську безпеку. Стратегічною метою українсько-європейської співпраці в морській галузі має бути поступова інтеграція України до європейської програми розвитку морської галузі Blue Growth, а також співробітництво з ЄС у межах проекту (ініціативи) «Чорноморська синергія» [4, с. 21-22, 23].

Крім Доктрини, зважаючи на зміну геополітичної ситуації, переорієнтацію вантажопотоків, недостатні пропускні можливості наземної інфраструктури, а також завершення короткострокового періоду (до 2018 р.) функціонування морських портів [5], наприкінці 2017 – початку 2018 року розпочалося оновлення ще одного програмного документа галузі – Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р [6] (далі – Стратегія). Ефективність функціонування морських портів та забезпечення їх сталого розвитку – значна складова державної морської політики України. Саме цьому напрямку сьогодні приділяється чи не найбільша увага Міністерства інфраструктури та Адміністрації морських портів України

(далі – АМПУ). У результаті проведених робіт з оновлення Стратегії, 23 березня 2018 р. її проект було представлено АМПУ мерам портових міст [5]. Цілі оновленої Стратегії – поліпшення сервісу в морських портах, збалансований розвиток потужностей, збільшення пропускної здатності портової інфраструктури, створення умов для залучення приватних інвестицій. В рамках реалізації Стратегії в портах до запуску планується більше 40 інвестиційних проектів, додаткові обсяги перевалки складуть 143 млн т, сума інвестицій – понад 1,3 млрд дол. І найважливіше, це дозволить створити понад 4 тис. нових робочих місць в морській галузі [7]. Також впродовж 2018 року планується завершити проект з днопоглиблення усіх морських портів України [8] та продовжити роботу зі зниження ставок портових зборів [9].

Таким чином, оновлення розглянутих програмних документів, що перебуває сьогодні на часі та порядку денному, надасть вагомому поштовху до розбудови морської галузі та, звісно, одразу не вирішить усіх «морських» проблем України, проте, маємо сподіватися, стане надійним політико-правовим орієнтиром для дуже потрібних та вкрай актуальних реформ, сприятиме забезпеченню інтересів України як морської держави, обумовить підвищення конкурентоспроможності морських портів та їх перебування у колі лідерів Чорноморського регіону.

Список використаної літератури:

1. Морська доктрина України на період до 2035 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 94. – Ст. 3216.
2. Про Стратегію національної безпеки України: рішення РНБО від 06.05.2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 43. – Ст. 1353.

3. Сергій Ківалов: нова Морська доктрина України має бути прийнята негайно. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uanews.odessa.ua/society/2018/02/08/155390.html>

4. Шаров О. М. Геоелектронічний контекст морської політики України // Стратегічні пріоритети. – 2016. – № 1 (38). – С. 16-30.

5. АМПУ представила проект Стратегії розвитку портів мерам портових міст. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua/ru/pres-tsentr/novini/novini-ampu/15994-ampu-predstavila-proekt-strategiji-rozvitku-portiv-meram-portovikh-mist>

6. Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р // Офіційний вісник України. – 2013. – № 61. – Ст. 2194.

7. «Оновлена Стратегія розвитку морських портів повинна бути затверджена протягом двох місяців», – Райвіс Вецкаганс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua/ru/pres-tsentr/novini/novini-ampu/15984-onovlana-strategiya-rozvitku-morskikh-portiv-povinna-buti-zatverdzhena-protyagom-dvokh-misyatsiv-rajvis-vetskagans>

8. Наша мета – у 2018 році провести днопоглиблення у всіх портах, – Райвіс Вецкаганс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua/ru/pres-tsentr/novini/novini-ampu/16002-nasha-meta-u-2018-rotsi-provesti-dnopolgliblennya-u-vsikh-portakh-rajvis-vetskagans>

9. В Україні знизили ставки портових зборів на 20% - Омелян. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2380618-v-ukraini-znizili-stavki-portovih-zboriv-na-20-omelan.html>; Зниження ставок портових зборів і відрахувань до бюджету дозволить портам розвиватися – експерт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/transport/10051253-znizhennya-stavok-portovih-zboriv-i-vidrahuvan-do-byudzhetu-dozvolit-portam-rozvivatisya-ekspert.html>; Зниження

портових зборів збільшить експорт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://eizvestia.com/uk/markets-ukr/full/2202-znizhennya-portovix-zboriv-zbilshit-eksport>